

У середині XVI століття в Європі почався рух Протестантизму, наслідком стало те, що монастирі почали закривати, а черниці покидали свої обителі. І тільки в деяких містах Європи католицька церква продовжувала сприяти заснуванню нових монастирів.

Розквіт жіночих обителей настав у період Ранняго Відродження, коли віряни почали розуміти, що церква – це місце не лише для духовного збагачення, але й для освіти та саморозвитку жінок. Вагомий внесок у розвиток монастирів зробили: черниця Тереза Авільська та свята Францішка Романська, які будували чернечі обителі з метою підвищення соціальної ролі жінки в загалі.

Розвиток жіночих монастирів у XIX–XX столітті був пов'язаний з підвищенням ролі жінок у суспільстві. Вони стали активними учасницями національних та міжнародних рухів, плідно співпрацювали з громадськими організаціями, урядами, а також виконували свої релігійні обов'язки.

Сучасні жіночі монастирі продовжують впливати на розвиток церковного та соціального життя населення. Обителі можуть працювати як освітні заклади, благодійні організації й притулки для нужденних.

Отже, історичний контекст заснування жіночих монастирів має значний вплив на формування релігійного та культурного життя сучасного суспільства. За короткий період часу жіночі монастирі з простих духовних спільнот розширились до важливих центрів духовного й соціального розвитку. Незалежно від того, хто був засновником, жіночі монастирі мали велике значення у підтримці місцевого населення. Монахині були активними волонтерами, які надавали різноманітну допомогу: від медичної до релігійної, від психологічної до освітньої. Також черницям вдалось зберігати історичні документи та артефакти, які зараз є цінними свідченнями минулого.

ЛІТЕРАТУРА

1. Болгарова М. До питання дослідження жіночих монастирів Києва домонгольського періоду. *Україна: людина, суспільство, природа: четверта щорічна наукова конференція: тези доповідей (Київ, 22–23 січня 1998)* / [ред.-упоряд. Л. Кострова]. Київ: НАУКМА, 1998. С. 23–25.

2. Цебенко А. Свято-Покровський жіночий монастир у місті Яворові (1621–1691): організаційний розвиток та виклики часу. URL:

https://www.academia.edu/61712076/Свято_Покровський_жіночий_монастир_у_місті_Яворові_1621_1691_організаційний_розвиток_та_виклики_часу

Катерина МАЛЬШИНА

(Київ, Україна)

ПУБЛІКАЦІЇ ЯНА ШЕДІВОГО З УКРАЇНСЬКОЇ ТЕМАТИКИ У СЛОВЕНЬКОМУ ДРУЦІ 1928–1937 рр.

У Словенії добре знали революційний Жовтень та його країну. У 1920–30-х роках словенський політичний друк, особливо клерикальний, знайомив громадськість з комунізмом взагалі та з подіями в СРСР зокрема. У провідних словенських щоденниках публікувалися статті, де повідомлялося про придушення мистецтва, руйну-

вання церков, голод, внутрішню боротьбу в керівництві більшовицької партії, терор НКВД, переселення цілих народів... Вся ця інформація служила головній меті – застережити словенців проти повсюдної деструктивності, злочинності та міжнародного характеру комунізму. Але словенці отримували всі ці новини не про Україну, а в цілому про СРСР. Про події саме в Україні у 1928–1937 рр. вийшло лише декілька публікацій, зумовлених культурними та політичними рухами на українських землях, які ставали прикладом для словенців у боротьбі за національне існування.

1928–1929 рр. стали рубіжними у процесах націотворення як словенців, так і українців. Політична криза 1928 р., пов'язана з вбивством С.Радича, і переворот 6 січня 1929 р. у Югославії призвели до встановлення авторитарного режиму та посилення процесів централізації й національної уніфікації в країні. В свою чергу, перехід тоталітарного режиму в СРСР у 1928–1929 рр. до політики денационалізації, тобто до русифікації та геноциду українського народу – все це перевело боротьбу національно-орієнтованої громадськості обох народів з політичної площини у культурно-освітнянську [9, 137].

У міжвоєнний період словенці знов почали цікавитися українською літературою та лінгвістикою. Усі публікації 1928–1931 рр. пов'язані з іменем словенського історика, публіциста і перекладача чеського походження Яна Шедівого (1899–1969). Знавець більшості слов'янських мов, він залишив багато статей, перекладів і заміток, що стосувалися східних слов'ян, у тому числі й про українські справи.

У 1928 р. у журналі «Батьківщина і світ» у п'яťох номерах вийшов «Огляд української літератури» [8]. Автор був М. Любинецький, філолог-славист, що потрапив у Чехословаччину з хвилею післяреволюційної української інтелектуальної еміграції в Європе, і був одним з багатьох українських вчених, що прийняли участь у інтернаціоналізації празького академічного ландшафту після 1918 р. У 1920-х роках у Празі вже діяло кілька навчальних закладів для іноземців, як, наприклад Український вільний університет (там працював відомий український археолог і етнограф В. Щербаківський), та ін. [15, 107–108].

Українські освітяни з числа емігрантів закінчили свою освіту та професійно утвердилися на своїй батьківщині ще до більшовицького перевороту. У 1920-х роках вони були змушені оселитися в Чехословаччині, яка значно підтримала біженців з більшовицької Росії [10, 23; 14, 79] Ідея слов'янської взаємності, підтримана чеською інтелектуальною елітою XIX ст., і, що важливо, включення Підкарпатської Русі до новоствореної Чехословаччини – це були моменти, які сприяли прийняттю української еміграції у чеське середовище [4, 85; 16].

Празький Карловацький університет також відкрив свої двері для східнословянських науковців-емігрантів [3, 14–15; 5; 16, 163–164]. На його філософському факультеті викладали багато українських науковців.

Огляд Любинецького вийшов тільки у словенській мові. Любинецький, що з 1926 р. викладав українську на філософському факультеті Карловацького університету, написав книгу українською. На словенську її переклав Ян Шедівий. Цієї книги Любинецького не знайшлося ані у словенських бібліотеках, ані у Австрійській Національній бібліотеці у Відні. У бібліотеках Карловацького Університету і Університету

Палацького книжок Мирона Любинецького немає також, вже не кажучи про бібліотеки України. Очевидно, автор співпрацював з перекладачем безпосередньо.

З тексту можна припустити, що це підручник до університетського курсу історії української літератури. Він має розгалужену структуру і охоплює такі доби, як доромантична епоха, романтизм, передвоєнна і повоєнна, та течії, як символізм, імпресіонізм, натуралізм, футуризм. Додано ще огляд газет та літературних організацій України 1920-х років.

Це пожвавлення національного життя у радянській Україні позначила ще одна стаття Шедівого, а саме рецензія на п'яте видання «Хрестоматії нової української літератури» М. Плевако [2]. Рецензія цікава своїм вибором акцентів на тих тенденціях і авторах української літератури, які дійсно відповідали тодішнім прагненням словенців до самостійності.

Хрестоматія охоплює період з 1880-х років до «сьогодення», тобто другої половини 1920-х років. Шедівий, як і сам автор, приділив найпильнішу увагу **Івану Франку (1856–1916)**, що «позначає собою початок нової ери не лише в літературі, а й в інших галузях душевного життя галицьких українців (русинів)», а також поетові **Івану Манжурі (1851–1893)**, очевидно через його тісний зв'язок з подіями на Балканах, близьких Словенії, особливо у той час, коли писалася ця рецензія. 43 інші літератори залишилися без згадки [13].

Також Шедівий не міг не привітати 55-ту річницю Наукового товариства імені Шевченка, що було відмічено виданням 150-го тому «Записок» [12]. У скрутну для народів Першої Югославії годину, коли з січня 1929 р. там було введено режим королівської диктатури, новини про плідну працю товариства на користь української нації були вітром майбутньої свободи. Тому Шедівий перераховує всі дослідження українських вчених у гуманітарній сфері і згадує несправедливості, які спіткали українців у Росії та Австро-Угорщині.

Найбільшу зацікавленість Шедівий проявив до статті А. Андроховича, що стосувалася словенців, – про словенську «Ілірську друкарню» і книгарню Й. Курцбека, [1] який вже у 1779–1792 рр. друкував і продавав церковні книги для сербів, угорських українців та румун. Шедівий вказує, що Андрохович користувався статтею А. Івіча [6] та дослідив до того невідомі зв'язки Курцбека з угорськими та галицькими українцями.

Ще один зв'язок з праякими українськими інтелектуалами-емігрантами демонструє публікація у люблянському науковому щорічнику «Етнолог» статті «Неіндогерманські племена на території України за часів Геродота» одного з найвидатніших вчених України В. Щербаківського (1876–1957). Стаття видана у словенському журналі українською мовою, і в Україні цю статтю ніколи не перевидавали. Очевидно, така публікація, у іноземному журналі іноземною мовою, була необхідною вимогою в університеті, де працював Щербаківський. За змістом стаття також є «панславською» і вказує на зв'язок між субстратами українського народу та народів Балкан, Кавказу та Малої Азії [11].

ЛІТЕРАТУРА

1. Андрохович А. «Іллірійська» друкарня і книгарня Осипа Курцбека 1770–1792 р. та її зв'язки з угорською і галицькою землею. Причинок до історії друкарства кирилицею у Відні. *Записки НТШ*. Львів, 1929, Т. CL. С. 109–120.

2. Плевако М. Хрестоматія нової української літератури. Т. 2. Харків: Рух, 1927. XV+528 с.
3. Bubenikova M. Projekt pomoci Čechoslovackoj respubliki emigrantam iz sovsckoj Rossii – Russkaja akcija. *Ruská a ukrajinská emigrace v ĀSR v letech 1918–1945. Sborník studií 3 / V. Veber (ed.)*. Praha: FF UK, 1995. S. 14–19.
4. Devátá M. Ruští a ukrajinští emigranti-slavisté na českých vysokých školách po únoru 1948. *Sborník prací filozofické fakulty Brněnské univerzity*. X. 2004: № 7. S. 84–90.
5. Hlaváček P. Otevřená univerzita. Filozofická fakulta Univerzity Karlovy a její cizinci 1918–1938–1948. Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, 2019, 146 s.
6. Ivíč A. Joseph Kurzböck und die Errichtung der serbischen Buehdruckerei. *Arhiv für slawische Philologie (Berlin)* / Herausgegeben von Vatroslav Jagić. 1907. Band 29. S. 511–516.
7. Jiráni O. Ludvíkovský J. Výroční zpráva Jednoty českých filologů za správní rok 1926–27. *Listy filologické / Folia philologica*. 1927. Roč. 54. Čís. 6. S. 14.
8. Lubynecky M. Pregled nove ukrajinske književnosti; Iz ukrajinščine prevel Jan Šedivy. *Dom in svet (Ljubljana)*. 1928. Št. 4. Str. 116–121; 148–152; 241–244, 274–278, 310–312.
9. Malšina K., Sinkevič J. Trnova pot razvoja narodne ideje v 20. stoletju. *Prispevki za novejšo zgodovino (Ljubljana)*. 2016. Št. 1. S. 126–144.
10. Sládek Z. O ruské pomocné akci tentokrát polemicky. *Ruská a ukrajinská emigrace v ĀSR v letech 1918–1945. Sborník studií 3 / V. Veber (ed.)*. Praha: FF UK, 1995. S. 20–25.
11. Ščerbakiv's'kyj V. Neindogermans'ki plemena na teritorii Ukraini za časiv Gerodota. *Etnolog (Ljubljana)*. 1937–1939. Knj. 10/11. S. 254–256.
12. Šedivy J. Zapiski znanstvenega društva «Ševčenko». T. 150, Lviv 1929. *Časopis za zgodovino in narodopisje (Maribor)*. 1931. S. 279–280.
13. Šedivy J. [rec] M. Plevako, Hrestomatija novo j ukrainskoj literaturi. Kooperativne «Ruh» vidavnictvo. Pjate vidannja. Harkiv 1927. Str. 528. *Dom in svet (Ljubljana)*. 1928. Št. 6. S. 187.
14. Šetřilová J. K. Kramář – otec ruské emigrace *Ruská a ukrajinská emigrace v ĀSR v letech 1918–1945. Sborník studií 2 / V. Veber (ed.)*. Praha: FF UK, 1994. S. 72–84.
15. Továrek M. (recenzija) Petr Hlaváček, Otevřená univerzita. FF UK a její cizinci 1918–1938–1948. Praha, 2019. *Historia Universitatis Carolinae Pragensis*. 2021. Cis. 2. S. 107–108.
16. Zilynska B. Univerzita Karlova v kontextu vývoje společnost| v letech 1945–1948. Rok 1947. *Česká literatura, kultura a společnost v období 1945–1948*. Edice K, sv. 4. 1998. S. 161–176.